



**Akademia  
Obrony  
Narodowej**

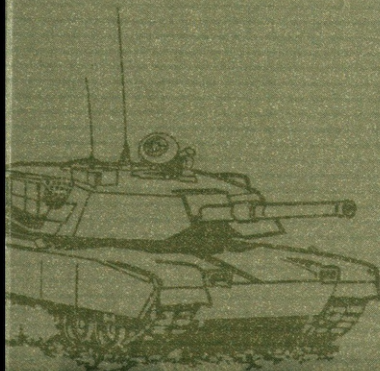
**AON 5522/2003**

**Jacek Joniak**

**ZASADNICZE ZADANIA ZGRUPOWAŃ  
AEROMOBILNYCH W OPERACJI**

**55863**

**Warszawa 2003**



**AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ**

---

**ZAKŁAD SZTUKI OPERACYJNEJ**

AON 5522/03



**Jacek Joniak**

**ZASADNICZE ZADANIA ZGRUPOWAŃ  
AEROMOBILNYCH W OPERACJI**

---

WARSZAWA 2003

Niniejsze studium operacyjne przeznaczone jest głównie dla studentów magisterskich studiów uzupełniających, prowadzonych na Wydziale Wojsk Lądowych AON.

Może być również wykorzystywane na innych studiach i kursach.

## SPIS TREŚCI

Wstęp.....	5
1. Ogólna charakterystyka zgrupowań aeromobilnych i zasady ich tworzenia.....	6
2. Podstawowe zadania zgrupowań aeromobilnych w działaniach głębokich.....	10
3. Główne zadania zgrupowań aeromobilnych w działaniach bezpośrednich.....	19
4. Zadania zgrupowań aeromobilnych w działaniach tyłowych.....	28
Zakończenie.....	33
Literatura.....	34



## WSTĘP

Cechą charakterystyczną zmian zachodzących obecnie w operacjach wojsk lądowych jest przechodzenie od działań typowo lądowych w kierunku działań powietrzno-lądowych. Liczne konflikty zbrojne ostatnich lat wskazują na rosnącą rolę lotnictwa wojsk lądowych i sił aeromobilnych. Terazniejszy obraz pola walki charakteryzuje się przede wszystkim elastycznością i mobilnością zarówno w wymiarze lądowym, jak i powietrznym, co jest podkreślane przez wielu współczesnych teoretyków i praktyków wojskowych.

We współczesnej myśli wojskowej panuje zgodność co do przyszłego wzrostu rozmachu przestrzennego i dynamizmu działań na lądzie oraz stopniowego przeniesienia ich w wymiar powietrzny. Problemu tego nie można zaliczać do nowych, gdyż ma on swą kilkudziesięcioletnią historię. Na ten temat pojawiło się wiele publikacji.

Niniejsze studium zawiera podstawową wiedzę z zakresu wykorzystania zgrupowań aeromobilnych w obecnych uwarunkowaniach. Jest ono materiałem pomocniczym do zajęć realizowanych zgodnie z programem studiów magisterskich w Wydziale Wojsk Lądowych. Została tu podjęta próba wybrania, w miarę obiektywnie najważniejszych poglądów różnych teoretyków i znawców przedmiotu, co może posłużyć jako pomoc w studiowaniu i zgłębianiu tej problematyki. Wiedza zawarta w tym opracowaniu nie jest oczywiście ani wiedzą zamkniętą, ani też wyczerpującą całą złożoność działań aeromobilnych i wykorzystania sił i środków w toku operacji. Nie jest zamiarem autora ostateczne uporządkowanie kwestii pojęciowych i terminologicznych, a w rezultacie tego przyjęcie w miarę jednolitej konwencji terminologicznej oraz spójnej bazy pojęciowej. Z pewnością szersze spojrzenie w czasie studiowania problemu pomoże w formułowaniu wniosków i kształtowaniu własnej opinii.

Studium składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym rozdziale zostały ogólnie scharakteryzowane działania aeromobilne oraz siły, które mogą być wykorzystane w ramach tychże działań. Kolejne trzy rozdziały są poświęcone omówieniu podstawowych zadań realizowanych przez zgrupowania aeromobilne podczas działań głębokich, bezpośrednich i tyłowych w ramach operacji.

W części końcowej rozdziałów znajdują się pytania z zakresu poruszanego obszaru, które powinny umożliwić studentom dokonanie samokontroli poziomu zrozumienia i opanowania treści, a także zainspirować ich do dalszego zgłębiania tematu.

# 1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZGRUPOWAŃ AEROMOBILNYCH I ZASADY ICH TWORZENIA

Sztuka wojenna jak każda dziedzina życia społecznego ulega przeobrażeniom wraz z postępowaniem cywilizacji, nauki i techniki. Interakcje zachodzące pomiędzy społeczeństwem, jego gospodarką i wojskiem oraz zmiany społeczno-ekonomiczne prowadziły siłą rzeczy do przemian w sposobach prowadzenia wojny, a co za idzie zmieniają się również formy walki. Gwałtowny rozwój środków walki zbrojnej stawia współczesnych dowódców przed zupełnie nowymi wyzwaniami.

Zasadnicze zmiany w sztuce wojennej wywołuje przede wszystkim rozwój techniki, uzbrojenia i sprzętu bojowego, wprowadzonego do wojsk w skali masowej. W konsekwencji masowego wprowadzania na uzbrojenie wojsk nowoczesnych środków walki zaistniała potrzeba dokonania zmiany w znaczeniu istniejących dotychczas pojęć lub zastąpienia ich nowymi. Na przykład nowe rodzaje uzbrojenia i sprzętu bojowego wykształciły nowe rodzaje sił zbrojnych, nowe rodzaje wojsk. Najnowsze generacje środków walki wpływając na charakter współczesnych działań zbrojnych, ukształtowały wyraźnie powietrzno-lądowy wymiar dzisiejszego pola walki. Przejawia się on głównie w szerokim stosowaniu manewru we wszystkich możliwych wymiarach. Nie ulega dziś wątpliwości, że najbardziej efektywny jest manewr wykonywany drogą powietrzną.

Działania prowadzone na izolowanych kierunkach, w błyskawicznie zmieniającej się sytuacji sprawiają, że użycie wojsk zdolnych do manewrowania w trzecim wymiarze pozwala na uzyskanie wymiernych efektów oraz szybkie wykorzystanie zaistniałych warunków. Gwarantują one bowiem wykonanie niespodziewanych uderzeń, szybkie opanowanie ważnych obiektów oraz utrzymanie ich do czasu podejścia sił głównych<sup>1</sup>. Niezależnie od rodzaju prowadzonych działań mobilność i manewrowość powietrzna prezentowana przez tego rodzaju siły umożliwiają błyskawiczne oddziaływanie, nawet z dużej odległości, na przebieg walki zbrojnej. Odpowiednie ich wykorzystanie może umożliwić utrzymanie lub odzyskanie swobody działania.

---

<sup>1</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej w operacjach na obszarze kraju (rozprawa doktorska)*, AON, Warszawa 1999, s. 3.

Bardzo ważnym czynnikiem pozwalającym prowadzić działania w wymiarze powietrznym jest użycie śmigłowców i samolotów lotnictwa wojsk lądowych, co daje możliwość ścisłego łączenia porażenia ogniowego z działaniami bojowymi wojsk lądowych. To z kolei w połączeniu z zadaniami transportowymi, daje dobrą fundament do tworzenia powietrzno-lądowej koncepcji prowadzenia działań zbrojnych. Myślą przewodnią tej koncepcji jest kompleksowe współdziałanie dwóch silnie uzbrojonych i elastycznie reagujących zgrupowań wojsk, z których każdy zmierza do niszczenia (zwalczania) wspólnego przeciwnika<sup>2</sup>.

W teoretycznej myśli wojskowej można wyróżnić dwa podstawowe działania powietrzno-lądowe: powietrzno-manewrowe<sup>3</sup> i aeromobilne<sup>4</sup>. O ile w działaniach powietrzno-manewrowych lotnictwo wykorzystuje się wyłącznie do zadań transportowych i desantowania sił naziemnych, o tyle w działaniach aeromobilnych lotnictwo wraz siłami naziemnymi prowadzi walkę w powietrzu i z powietrza. W grupie działań aeromobilnych wyróżnia się natomiast działania powietrzno-szturmowe i desantowo-szturmowe<sup>5</sup>.

Współczesne wojska lądowe, niezależnie od struktury organizacyjnej i przewidywanych zadań, powinny posiadać jedną wspólną cechę. A mianowicie zdolność do wykonywania manewru i prowadzenia efektywnej walki w wymiarze powietrzno-lądowym. We wszelkiego rodzaju operacji prowadzonej przez wojska lądowe, wymiar powietrzny powinien być szeroko realizowany przez takie elementy ugrupowania operacyjnego, które wykorzystują przestrzeń powietrzną. Te elementy ugrupowania operacyjnego tworzy się z etatowych wojsk powietrzno-szturmowych, desantowo-szturmowych bądź wcześniej przygotowanych wojsk zmechanizowanych (zmotoryzowanych), a także lotnictwa wojsk lądowych<sup>6</sup>. Wojska, które posiadają zdolność do wykonywania zadań wykorzystując przestrzeń powietrzną i lądową określa się

<sup>2</sup> J. Zieliński, *Prowadzenie powietrzno-lądowej operacji przez korpus „Okręg”*, AON, Warszawa 1998, s. 41.

<sup>3</sup> Sily powietrzno-manewrowe są zdolne tylko do wykonywania manewru w powietrzu, środki transportu powietrznego służą tylko do przerzutu wojsk z jednego miejsca na drugie, nie służą zaś do bezpośredniego prowadzenia walki. (...) Istota desantowania (desantu) powietrznego polega na przetransportowaniu na terytorium przeciwnika sił naziemnych za pomocą sił i środków powietrznych. Rola tych ostatnich ogranicza się do przewiezienia sił i środków naziemnych w rejon desantowania i wysadzenia ich tam (wyrzucenia na spadochronach). Po wykonaniu tego zadania środki powietrzne wracają do rejonów bazowania w ugrupowaniu wojsk własnych, a wojska desantowane prowadzą na tyłach przeciwnika już wyłącznie działania naziemne. Por. S. Koziej, *Podstawowe problemy działań powietrzno-lądowych*, AON, Warszawa 1993, s. 9-10.

<sup>4</sup> Aeromobilność to zdolność wojsk do działania w powietrzu, odnosi się do wszelkiego ruchu wojsk zarówno w czasie walki, jak i poza nią, dotyczy ruchu wojsk w powietrzu, zarówno w czasie bezpośredniego starcia z przeciwnikiem, jak i czasie manewru przed lub po starciu. Por. S. Koziej, *Podstawowe problemy ...*, dz. cyt., s. 9.

<sup>5</sup> Z. Kuczmański, *Prowadzenie działań obronnych we wspólnej strefie odpowiedzialności przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne (Studium operacyjne)*, AON, Warszawa 1996, s. 31.

<sup>6</sup> J. Zieliński, *Prowadzenie powietrzno-lądowej ...*, dz. cyt., s. 30.

wspólnym mianem – sił aeromobilnych. W wymiarze powietrzno-lądowym zgrupowania aeromobilne mogą realizować szereg zadań zmierzających do osiągnięcia celów powietrzno-lądowej operacji.

Siły aeromobilne są nie tylko zdolne do manewrowania w powietrzu, ale także do prowadzenia walki w powietrzu lub na lądzie wykonując uderzenia z powietrza lub lądu, bądź z lądu i powietrza<sup>7</sup>. Na ich bazie tworzy się zgrupowania aeromobilne. Do wspólnych, a zarazem specyficznych cech działania tych zgrupowań należy wykorzystanie przestrzeni powietrznej do ich przemieszczania, szybkie tworzenie i przesuwanie punktów ciężkości pola walki, gwałtowne i zdecydowane uderzenia oraz możliwość reagowania na rozległych obszarach.

Przestrzenno-ogniskowy charakter pola walki stwarza potrzebę posiadania zgrupowań aeromobilnych o różnej budowie strukturalnej, zdolnych do samodzielnego wykonywania zadań z powietrza. W tworzeniu zgrupowań aeromobilnych należy uwzględnić te uwarunkowania, które pozwolą im na:

- samodzielne przeciwstawienie się w każdym wymiarze nowoczesnym siłom tego typu potencjalnego przeciwnika;
- prowadzenie samodzielnego działań w lokalnych konfliktach;
- współdziałanie z innymi jednostkami rodzajów sił zbrojnych, w tym sojusznicy;
- prowadzenie działań bojowych z wykorzystaniem wszystkich form walki w tym i działań nieregularnych;
- długotrwałe działania bez dopływu zabezpieczenia materiałowego i informacji (walka w okrążeniu na tyłach przeciwnika itp.);
- osiaganie w krótkim czasie gotowości bojowej<sup>8</sup>.

Ze współczesnego charakteru działań operacyjnych wynika, że operacja składa się ze wzajemnie powiązanych ze sobą działań głębokich, bezpośrednich i tyłowych. Wszystkie wymienione elementy należy traktować jako jednoczesne, kompleksowe, wzajemnie ze sobą zsynchronizowane, wielowymiarowe oddziaływanie na przeciwnika na całej głębokości operacji przy użyciu sił i systemów działających we wszystkich wymiarach<sup>9</sup>. Zgrupowania aeromobilne mogą być wykorzystywane w każdym etapie operacji i na całym jej obszarze. Nie ulega również wątpliwości, że

<sup>7</sup> Z. Kuczmański, *Prowadzenie działań obronnych ...*, dz. cyt., s. 21.

<sup>8</sup> Z. Kuczmański, *Prowadzenie działań obronnych ...*, dz. cyt., s. 33.

<sup>9</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty działań operacyjnych na obszarze kraju „Kraj”*, AON, Warszawa 2001, s. 104.

należą one do najbardziej efektywnych sił w ugrupowaniu operacyjnym. Zgrupowania aeromobilne z zasady powinny działać we współdziałaniu z innymi siłami lądowymi i lotnictwem. Nie można wykluczyć jednak samodzielnych zadań, które z reguły w większości przypadków dotyczą działań we własnym ugrupowaniu. Pozwalają one na szybkie reagowanie na całą głębokość i szerokość obszaru operacji, a poprzez to odbierają inicjatywę przeciwnikowi i zapewniają swobodę działania wojskom własnym. Zgrupowania aeromobilne można tworzyć na okres całej operacji lub poszczególne jej etapy.

Reasumując, na podstawie powyższych rozważań można stwierdzić, że zgrupowania aeromobilne cechuje:

- duża ruchliwość na polu walki we wszystkich możliwych kierunkach, dzięki zdolności przemieszczania się w powietrzu;
- zdolność do wykonania różnych zadań i oddziaływania na dużą liczbę różnych celów;
- duży zasięg działania;
- duża szybkość działania;
- ruch we wszystkich kierunkach i możliwość szybkiej koncentracji;
- możliwość wykonywania zadań w dzień i w nocy;
- łatwość pokonywania przeszkód terenowych, naturalnych wyniosłości (bez uzależnienia od dróg lądowych)<sup>10</sup>.



#### Pytania:

- 1) Jakie nowe środki walki wpłynęły na powietrzno-lądowy charakter operacji?
- 2) Na bazie których jednostek w Siłach Zbrojnych RP można tworzyć zgrupowania aeromobilne?
- 3) Jakie są możliwości bojowe tych jednostek?

<sup>10</sup> Z. Kuczmański, *Prowadzenie działań obronnych ...*, dz. cyt., s. 37.

## 2. PODSTAWOWE ZADANIA ZGRUPOWAŃ AEROMOBILNYCH W DZIAŁANIACH GŁĘBOKICH

Działania głębokie prowadzi się w granicach własnego obszaru odpowiedzialności w celu utrzymania przestrzennego charakteru operacji, związanego z dążeniem do zachowania inicjatywy, niezbędnej z punktu widzenia przyszłych działań. Charakter wielowymiarowego pola walki wskazuje, że podczas prowadzenia działań głębokich ważnym elementem jest dążenie do bezpośredniego absorbowania elementów systemu działań strony przeciwnej na całej głębokości jego ugrupowania – na terenie przez przeciwnika kontrolowanym. Skupione są one na dezorganizowaniu podejścia zgrupowań przeciwnika do głównego obszaru, paraliżowaniu ciągłości jego działań, niszczeniu wysoce opłacalnych celów, dezorganizowaniu funkcjonowania kluczowych systemów (dowodzenia, kierowania ogniem, rozpoznania itp.), odcinaniu dopływu odwodów oraz niszczeniu kluczowych obiektów infrastruktury. Zasadniczym priorytetem działań głębokich jest bezpośrednia ingerencja w proces decyzyjny przeciwnika, a poprzez to pozbawienie go swobody operacyjnej.

Działania głębokie zapobiegają (utrudniają) skupieniu przez przeciwnika przewagi bezwzględnej przez zakłócenie tempa podejścia odwodów i paraliżowanie spójności jego natarcia lub obrony. Działania głębokie realizuje się poprzez oddziaływanie na przemieszczające się zgrupowania przeciwnika z głębi, niszczenie systemów ważnych dla realizacji jego planów oraz paraliżowanie funkcjonowania lub opóźnianie użycia przez niego systemów, takich jak: systemy dowodzenia, wsparcia i zabezpieczenia (szczególnie ciągłości zabezpieczenia logistycznego) czy obrony przeciwlotniczej<sup>11</sup>. Działania te umożliwić mają uzyskanie panowania nad polem walki przez obniżanie możliwości bojowych przeciwnika oraz oddziaływanie na jego centrum siły i możliwości działania. Działania w głębi wywierają wpływ na działania bezpośrednio.

Powszechnie uważa się, że zasadniczymi środkami do prowadzenia działań głębokich są:

- siły powietrzne;
- siły specjalne;
- wojska aeromobilne;
- środki artyleryjskie i raketowe w tym broń precyzyjnego rażenia.

<sup>11</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 103-105.

Współczesne poglądy na temat prowadzenia operacji w sposób nowoczesny wskazują na potrzebę prowadzenia walki w wymiarze powietrzno-lądowym, dzięki której osiąga się zdynamizowanie działań poprzez stosowanie znacznie szybszego manewru wojskami lądowymi drogą powietrzną. Wobec dużej sily, precyzji oraz zasięgu środków rażenia walka jest rozpoczynana i prowadzona na znacznych odległościach, nierzadko nawet bez wzajemnej widoczności obydwu przeciwstawnych stron. Charakterystyczne są radykalne zmiany sytuacji. Wzrost znaczenia jednoczesnego oddziaływania na całą głębokość ugrupowania przeciwnika oraz prowadzenia różnorodnych działań w głębi i na tyłach jego ugrupowania prowadzi do zmiany dotychczasowej, klasycznej koncepcji bicia przeciwnika metodą, którą można nazwać kruszeniem jego ugrupowania ciosami z zewnątrz (przełamywanie, rozcinanie, okrążanie) w koncepcję polegającą na rozsadzaniu tego ugrupowania działaniami od wewnątrz – takimi, jak przenikanie, rajdy, dywersja<sup>12</sup>. W tym wypadku szczególnie ważne jest dążenie do uprzedzenia przeciwnika i szybkie wykorzystanie warunków wytworzonej sytuacji oraz uzyskanie i utrzymanie inicjatywy<sup>13</sup>.

Można zatem uznać, że współczesne operacje cechują się:

- ciągłym dążeniem do zaskoczenia;
- gwałtownością zmian sytuacji na całym obszarze operacyjnym;
- bezustannymi próbami dezorganizacji kierowania i dowodzenia w skali strategicznej i operacyjnej;
- utrudnianiem manewru wojsk w głębi i dążeniem do izolacji określonych obszarów przed napływem odwodów;
- szerokim wykorzystaniem desantów operacyjnych i taktycznych w celu uchwycenia ważnych obiektów;
- wszechstronnym stosowaniem uderzeń powietrzno-szturmowych;
- intensywnym działaniem w nocy i w warunkach ograniczonej widoczności;
- powszechnym stosowaniem nowych rodzajów broni, szczególnie broni precyzyjnej;
- intensywnym oddziaływaniem informacyjnym<sup>14</sup>.

Podczas walki powietrzno-lądowej, decydującą rolę w działaniach zaczepnych odgrywa zaskoczenie, koncentracja ognia i wysiłków na wybranym kierunku oraz siła

<sup>12</sup> S. Koziej, *Podstawowe problemy ...*, dz. cyt., s. 42.

<sup>13</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe ...*, dz. cyt., s. 103-105.

<sup>14</sup> J. Zieliński, *Prowadzenie powietrzno-lądowej ...*, dz. cyt., s. 15.

uderzenia, mogące zapewnić stronie atakującej zdobycie inicjatywy, a efekcie – przewagi nad przeciwnikiem. Posiadanie inicjatywy jest dla wojsk ważnym bodźcem do dalszych działań oraz czynnikiem zwiększania przewagi moralnej nad przeciwnikiem, co z kolei potęguje siły i wolę działania aż do osiągnięcia zwycięstwa.

Skuteczne zaskoczenie, a sprzyja temu powietrzno-lądowy charakter działań, zależy w dużej mierze od szybkości działania oraz zachowania tajemnicy co do kierunków, czasu i siły uderzenia. Zaskakujące działanie wojsk własnych powinno być więc skierowane tam, gdzie przeciwnik jest najłagodniejszy i w najmniej oczekiwanym przez niego czasie. Można również zauważyć wzrost znaczenia manewru zarówno ogniem jak i wojskami. A więc szybka koncentracja sił w wybranym miejscu i czasie do realizacji zadań najważniejszych w danym etapie operacji a następnie błyskawiczna dekoncentracja i przygotowanie się do kolejnych zadań jest typową cechą charakterystyczną współczesnych działań zbrojnych. W tym celu wykorzystuje się możliwości manewrowe i siłę ognia, stanowiącą konglomerat powietrznych i naziemnych elementów szturmowych.

Prowadzenie wszelkich działań w głębi ugrupowania przeciwnika należy utożsamiać z problematyką działań głębokich. Prowadzą je siły celowo pozostawiane w ugrupowaniu przeciwnika, siły, które pozostają w sposób wymuszony oraz siły, które są przerzucane w jego ugrupowanie do zrealizowania konkretnych, precyzyjnie zdefiniowanych zadań<sup>15</sup>. Tymi ostatnimi mogą być przede wszystkim zgrupowania aeromobilne, które są w stanie atakować z każdego kierunku, obchodzić pozycję przeciwnika w celu osiągnięcia jego sił oraz szybko koncentrować swe siły w określonym miejscu i czasie. Pozwala to na szybkie osiągnięcie przewagi, paraliżuje działania przeciwnika. Jednym z zasadniczych celów prowadzenia działań aeromobilnych jest zwiększenie możliwości bojowych wojsk zmechanizowanych i pancernych, poprzez przeniesienie działań w głąb ugrupowania przeciwnika, m.in. tworzenie nowych ognisk walki, a także wspieranie w przejęciu inicjatywy i uzyskaniu swobody działania wojskom własnym.

Obecnie można wyraźnie zauważyć, że działania aeromobilne zyskują coraz większe uznanie wśród teoretyków i praktyków wojskowych. W dotychczasowych ocenach więcej zainteresowania tymi działaniami przejawiano w okresie planowania działań zaczepnych. Uważano, że działania aeromobilne mają miejsce wyłącznie

---

<sup>15</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. s. 96.

podczas prowadzenia operacji zaczepnych, gdzie *będą spełniały rolę czynnika wyzwalającego ruch wojsk pancerno-zmechanizowanych i przyspieszającego tempo ich natarcia*<sup>16</sup>. W ramach zgrupowania powietrzno-łądowego wysilek zgrupowań aeromobilnych ukierunkowany powinien być na wyzwalanie ruchu zgrupowania lądowego poprzez tworzenie ognisk walki na kierunku głównego uderzenia. Obiektami ataku w tym czasie jest głównie artyleria, manewrujące odwody ogólnowojskowe oraz oddziały zaporowe i odwody przeciwpancerne przeciwnika. Dysponując organicznymi śmigłowcami zgrupowanie takie posiada bowiem przewagę w szybkości manewru i sile ogniowej a tym samym możliwość realizacji szerokiej gamy różnych zadań<sup>17</sup>. Z tego też względu dowódca operacyjny ma sposobność wykorzystania tych sił i ich potencjału nie tylko w działaniach zaczepnych, ale również w obronnych.

Zgrupowania aeromobilne przemieszczają się na pole walki za pomocą środków latających w celu zaangażowania się w walkę lądową. Podstawą koncepcji tych działań jest użycie śmigłowców (samolotów) w celu zwiększenia siły ognia i ruchliwości pododdziałów wojsk lądowych, w ramach zintegrowanego systemu walki powietrzno-łądowej<sup>18</sup>. Uważa się, że na współczesnym polu walki ogólnym celem działań aeromobilnych jest ułatwienie siłom głównym realizacji wykonywanych przez nie zadań, zarówno obronnych jak i zaczepnych, poprzez zdeorganizowanie i osłabienie potencjału bojowego przeciwnika w najważniejszych momentach operacji. Ponadto można wymienić kilka dodatkowych celów:

- osłabienie potencjału przeciwnika;
- potęgowanie skutków własnych uderzeń ogniowych;
- dezorganizowanie manewru sił i środków przeciwnika w określonym etapie operacji;
- stworzenie wojskom własnym warunków ułatwiających im wykonanie manewru w wymiarze lądowym, morskim jak również i w wymiarze powietrznym;
- naruszenie systemu dowodzenia i kierowania środkami walki przeciwnika<sup>19</sup>.

Działania głębokie rozpoczynają się przed bezpośrednim kontaktem zgrupowań lądowych sił głównych przeciwstawnych stron i są realizowane przez cały czas trwania operacji, aż do osiągnięcia stanu jej końca. Wykorzystania organicznych i przydzielonych systemów wsparcia skupia się na ciągłym oddziaływaniu na zgrupo-

<sup>16</sup> E. Jendraszcak, *Działania desantowo-szturmowe*, AON, Warszawa 1991, s. 8.

<sup>17</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 50.

<sup>18</sup> S. Korzeniowski, W. M. Huzarski (red.), *Taktyka ogólna wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2001, s. 79.

<sup>19</sup> E. Jendraszcak, *Działania desantowo-szturmowe*, dz. cyt., s. 11.

wania przeciwnika w granicach obszaru odpowiedzialności, możliwie na całą głębokość terenu przez niego kontrolowanego<sup>20</sup>. Siły aeromobilne zatem mogą spełniać następującą rolę:

- zmuszają przeciwnika do wydzielenia znacznych sił do obrony i ochrony ważnych obiektów i utrzymania kluczowych punktów w obszarze tyłowym;
- umożliwiają szybkie pokonywanie dużych odległości w obszarze o dużym nasyceniu przeszkód naturalnych oraz obchodzenie obszarów zajętych przez przeciwnika poprzez uderzenia ze skrzydeł i kierunków nie broniomych;
- zwiększają ruchliwość, manewrowość i zasięg oddziaływania na przeciwnika;
- zapewniają możliwość bardziej celowego i efektywniejszego rozmieszczenia odwodów zdolnych do działania z dowolnego kierunku;
- umożliwiają szybkie wzmocnienie wojsk na kierunkach zagrożonych<sup>21</sup>.

W świetle wyżej wymienionych stwierdzeń można założyć, że bardzo ważny wydaje się być czynnik ruchu. Jest to spowodowane zwiększeniem się głębokości obszaru operacji, bezustannymi zmianami sytuacji, włącznie z przenoszeniem głównego ciężaru walki z jednego obszaru w inny. Podejście zgrupowań przeciwnika może być kanalizowane poprzez określone właściwości terenu, umiejętne działanie wojsk własnych, a w tym wykorzystanie systemów rażenia. Często wobec przewagi przeciwnika rozbicie jego sił w ramach prowadzonej operacji głębokiej nie jest możliwe. Dlatego tak istotny jest wybór priorytetowych celów do niszczenia systemami rażenia, innych zaś kanalizowanie na przygotowane rejony (kierunki) w wyniku wykonania przestrzennego manewru. Działania aeromobilne, prowadzone w ramach operacji lądowej mają w znacznym stopniu zwiększyć możliwości sił lądowych oraz zabezpieczać szybsze i skuteczniejsze osiągnięcie postawionych przed nimi celów walki. Prowadzone z zaskoczenia w każdym miejscu i dowolnym czasie, mogą zawierać czynnik znacznego oddziaływania psychologicznego na wojska przeciwnika i zmuszać je do rozproszenia wysiłku<sup>22</sup>.

Kolejnym działaniem podejmowanym w określonych sytuacjach, jest dążenie do izolacji pola walki, której celem jest niedopuszczenie kolejnych sił przeciwnika do rejonu toczącej się bitwy i stworzenie możliwości bicia go częściami. Konieczność

<sup>20</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 103-105.

<sup>21</sup> J. Wiśniewski, *Operacje powietrznodesantowe i powietrznoszurmowe wg poglądów NATO*, ASG WP, Warszawa 1982.

<sup>22</sup> S. Suchora, E. Cieślak, R. Szustek, *Lotnictwo wojsk lądowych i siły powietrznoszurmowe na polu walki*, AON, Warszawa 1995, s. 125.

skupiania zasadniczych sił w rejonach (na kierunkach) głównych decyduje o tym, że do izolowania pola walki powinny być użyte tylko niezbędne, wysoce manewrowe siły. Tak więc, zgrupowania aeromobilne przede wszystkim spełniają stawiane wymogi. W czasie realizacji tych zadań mogą one wykonać desant operacyjny, wysadzony na kierunku podchodzących z głębi odwodów. Może również działać w połączeniu z okrążonymi zgrupowaniami wojsk zmechanizowanych czy pancernych<sup>23</sup>.

Nie należy jednak zapominać, że poważnym utrudnieniem działania zgrupowań aeromobilnych jest realizacja zadań w oderwaniu od sił głównych, w warunkach ciągłego oddziaływania powietrznych i lądowych środków ogniowych przeciwnika, często w warunkach ograniczonych możliwości uzupełnienia środków materiałowych z własnych baz zaopatrzeniowych<sup>24</sup>. Dlatego też wielkość, skład i wyposażenie tworzonych zgrupowań aeromobilnych powinno być nie tylko dostosowane do wykonywanego zadania, ale ma zapewniać w miarę bezpieczne, swobodne przemieszczenie do rejonu działań. Muszą być one jednak uzależnione od zaistniałej sytuacji na polu walki, możliwości transportowych i stopnia obezwładnienia obrony przeciwlotniczej przeciwnika oraz wywalczenia przewagi w powietrzu. Ten ostatni wymóg w szczególności dotyczy działania w ugrupowaniu przeciwnika i jest koniecznym warunkiem do spełnienia, chociażby tylko w wymiarze przewagi czasowo-lokalnej<sup>25</sup>.

Analizując współczesne operacje militarne można bez wątplenia zaobserwować, że wzrasta rola rajdów, na co jednoznacznie wskazują wnioski z ostatnich konfliktów. Rajdy są wykonywane celem nękania wojsk przeciwnika; zmylenia go, co do głównego kierunku działania; niszczenia ważnych obiektów i urządzeń oraz wzbromienia lub uniemożliwienia koncentracji sił i środków w zaplanowanym rejonie. Innym celem rajdów może być zdobycie niezbędnych danych rozpoznawczych o nowym uzbrojeniu i rozmieszczeniu odwodów przeciwnika. Rajdy organizowane i przeprowadzane przez zgrupowania aeromobilne, mają podobne cele jak rajdy, organizowane przez zgrupowania ogólnowojskowe. Jednakże, rajdy wykonywane przez zgrupowania aeromobilne mogą być prowadzone z większym prawdopodobieństwem wykorzystania czynnika zaskoczenia i w stosunkowo krótkim czasie<sup>26</sup>. Manewrowość połączona z dużymi możliwościami uderzenia ogniowego stawia zgru-

<sup>23</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 51-52.

<sup>24</sup> Tamże, s. 106.

<sup>25</sup> Z. Kuczmański, *Prowadzenie działań obronnych ...*, dz. cyt., s. 34.

<sup>26</sup> S. Korzeniowski, *Pułk Kawalerii Powietrznej w działaniach taktycznych płk „Kawaleria”*, AON, Warszawa 1996. s. 97.

powania aeromobilne na pierwszym miejscu pośród sił, które mogą nagle wtargnąć w ugrupowanie przeciwnika, zadać mu błyskawiczne straty i szybko powrócić we własne ugrupowanie<sup>27</sup>. Rajdy charakteryzują się dużą szybkością przerzutu wojsk oraz ich działaniem z zaskoczenia i szybkim wycofaniem się, co umożliwia im uniknięcie walki w niesprzyjających warunkach. Mogą być one wykonywane na małe i duże głębokości.

Działania głębokie są skupione na wykrywaniu, selekcjonowaniu i niszczeniu wysoce opłacalnych celów, których wyeliminowanie stwarza korzystniejsze warunki wykonania zadań przez siły główne. Systemy rozpoznania i rażenia koncentruje się na identyfikacji i rozmieszczeniu systemów przeciwnika, sposobach wykorzystania obiektów, zmianach rozmieszczenia oraz potencjalnych koncepcjach osiągnięcia celu przez jego zgrupowania. Pozwala to na wyeliminowanie kluczowych elementów ugrupowania przeciwnika, a tym samym zwiększa możliwości własnych sił.

Wykonując rajd zgrupowanie aeromobilne może otrzymać zadanie zniszczenia ważnych obiektów przeciwnika (maszerujących kolumn, artylerii raketowej, stanowisk dowodzenia), przechwycenia i odbicia lotnisk oraz niszczenia ważnych obiektów logistycznych. Ponadto, we współdziałaniu z oddziałami wydzielonymi, może okręgać i niszczyć określone zgrupowania wojsk przeciwnika<sup>28</sup>. W wypadku zwalczania lub niszczenia ważnych obiektów w ugrupowaniu przeciwnika zgrupowanie to wykorzystuje z reguły metodę szturmową powietrzną, natomiast do opanowywania ich do czasu podejścia sił głównych, takie zgrupowanie działa metodą desantu powietrznego.

Najbardziej charakterystycznymi obiektami rajdu są stanowiska dowodzenia i węzły łączności, lotniska, obiekty logistyczne, środki przenoszenia broni masowego rażenia i punkty jej składowania, obozy jeńców i inne. Działania wojsk aeromobilnych wykonujących rajd uzgadnia się z działaniem pododdziałów dalekiego rozpoznania w zakresie czasu, miejsca i skali przedsięwzięcia<sup>29</sup>. Niezbędne są również uzgodnienia z siłami powietrznymi, ponieważ wykorzystują one przestrzeń powietrzną.

Reasumując, można stwierdzić, że do zasadniczych zadań zgrupowań aeromobilnych należy:

- prowadzenie głębokiego rozpoznania sił przeciwnika;

---

<sup>27</sup> Tamże, s. 69.

<sup>28</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 50.

<sup>29</sup> S. Suchora, E. Cieślak, R. Szustek, *Lotnictwo wojsk lądowych ...*, dz. cyt., s. 125.

- przerzut grup rozpoznawczych i ich ewakuacja;
- rozwijanie powodzenia własnych wojsk zmechanizowanych i pancernych;
- niszczenie lub obezwładnianie określonych sił przeciwnika, ważnych elementów w ugrupowaniu bojowym przeciwnika;
- wzbronienie podejścia i wejścia do walki drugich rzutów (odwodów) przeciwnika;
- odciążenie jednostek bojowych przeciwnika z pola walki do ochrony obiektów w obszarach tyłowych i zapewnienia bezpieczeństwa;
- dezorganizowaniu manewru przeciwnika podczas tworzenia przez niego zgromadzeń uderzeniowych;
- opanowanie i czasowe utrzymywanie (z zasady do czasu podejścia sił głównych np.: oddziałów wydzielonych, oddziałów rajdowych, lądowania desantów morskich, lądowania samolotów i śmigłowców wojsk wykonujących kontrataki lub zamykających luki itp.) ważnego, z operacyjnego punktu widzenia, obszaru (w tym ważnych obiektów, przyczółków na dużych przeszkodach wodnych, przełęczy, cieśnin, węzłów komunikacyjnych itp.);
- wykonywanie działań desantowo-szturmowych;
- atakowanie wybranych obiektów;
- wykonywanie samodzielnie rajdów oraz współuczestniczenie z wojskami zmechanizowanymi i pancernymi prowadzącymi działania rajdowe w czasie odroczenia (wycofywania się) na kolejną rubież obronną;
- dezorganizacja pracy organów kierowania i służb logistycznych przeciwnika;
- wzmocnienie wojsk walczących w okrążeniu oraz podczas ich planowanego wyjścia z okrążenia;
- niszczeniu samolotów i śmigłowców na lądowiskach oraz elementów systemów rozpoznawczo-uderzeniowych;
- oddziaływanie psychologiczne na przeciwnika, wywołane samym faktem prowadzenia działań aeromobilnych na jego tyłach, które mogą wzbudzać poczucie ciągłego zagrożenia niespodziewanym uderzeniem i mogą wpłynąć destrukcyjnie na morale wojsk przeciwnika, a ponadto zmuszą go do wydzielenia znacznych sił do zabezpieczenia strefy tyłowej.



**Pytania:**

- 1) Z jakimi siłami i w jakim zakresie może współdziałać zgrupowanie aeromobilne w obszarze działań głębokich?
- 2) Jakie zadania realizowała 101 DPSz (jako typowy przykład działań aeromobilnych) w czasie Operacji „Pustynna Burza”?
- 3) W jakim składzie powinno być zgrupowanie aeromobilne do realizowania poszczególnych zadań?
- 4) W jaki sposób działa zgrupowanie aeromobilne podczas wykonywania rajdu?

### 3. GŁÓWNE ZADANIA ZGRUPOWAŃ AEROMOBILNYCH W DZIAŁANIACH BEZPOŚREDNICH

Działania bezpośrednie to działania wojsk walczących w styczności z przeciwnikiem. Ich prowadzenie zapewnia utrzymanie lub uzyskanie swobody działania. To właśnie te działania decydują najczęściej o sukcesie lub niepowodzeniu operacji. Można tu podkreślić aktywne wykorzystanie całego obszaru, wyraźne skupianie głównego wysiłku w określonym obszarze przy jednoczesnej osłonie obszarów mniej zagrożonych, częstą zmianę rodzaju działań (zarówno działań zaczepnych jak i obronnych niezależnie od charakteru operacji) oraz dążenie do utrzymania swobody operacyjnej. Działania bezpośrednie poziomu operacyjnego obejmują działania głębo- bokie, bezpośrednie i tyłowe poziomu taktycznego<sup>30</sup>.

Działania bezpośrednie w operacji obronnej dzieli się na działania sił osłony i działania sił rozmieszczonych w głównym obszarze działań. Siły wydzielone do obszaru osłony działają w zasadzie pod kontrolą dowódcy operacyjnego. Główny wysiłek działań sił osłony skupia się nie tylko przed przednią linią obrony, ale również na skrzydłach sił głównych. Zasadniczym zadaniem sił osłony jest wsparcie osiągnięcia celu działań, określonego przez dowódcę poziomu operacyjnego, a rezultat powinien w istotny sposób wpływać na efekty w granicach głównego obszaru działań przy wykorzystaniu sił głównych. Celem jest tu dezorganizacja podejścia i rozwinięcia wojsk przeciwnika, sukcesywne zmniejszanie jego potencjału bojowego oraz dążenie do załamania natarcia przed przednim skrajem obrony. Potencjalnymi zadaniami wykonywanymi przez siły osłony są:

- rozpoznanie sił przeciwnika przed rozpoczęciem jego bezpośredniego uderzenia;
- opóźnienie uderzenia na główny obszar działań;
- zmuszenie przeciwnika do rozwinięcia sił głównych;
- zidentyfikowanie prawdopodobnego kierunku głównego wysiłku;
- pozbawianie przeciwnika istotnych elementów ugrupowania, obniżenie poziomu możliwości bojowych (szczególnie sił wysoce mobilnych) jeszcze przed ich wykorzystaniem, jak najdalej od własnego ugrupowania;

<sup>30</sup> J. Knetki (red.), *Zadania komponentu wojsk lądowych w sojuszniczych operacjach na obszarze kraju „Komponent”*, AON, Warszawa 2002, s. 49-50.

- przeciwdziałanie przenikaniu zgrupowań przeciwnika w głąb własnego ugrupowania;
- paraliżowanie swobody działań i manewru<sup>31</sup>.

W tym etapie wyjątkowo ważną rolę mogą odegrać wojska przerzucone drogą powietrzną na kierunki zagrożeń, a także działania wojsk wykonujących uderzenia powietrzno-szturmowe. Oznacza to, że ważna rola w tym czasie, przypada siłom działającym w wymiarze powietrzno-lądowym, szczególnie utworzonym z wojsk powietrznodesantowych lub powietrznoszurmowych, lotnictwa wojsk lądowych oraz rodzajów wojsk w zależności od potrzeb<sup>32</sup>. Mogą one wykonywać szereg działań blokujących, a w tym: przechwytywań, niszczeń terenu i obiektów, itp. Walcząc w ten sposób zgrupowania aeromobilne mogą zamykać drogę szybkim zgrupowaniom przeciwnika. Stosując zasadzki powietrzne i naziemne, niszcząc drogi i mosty oraz wzniecając przestrzenne pożary opóźniają ich podejście i rozwinięcie. Wykonując kolejne uderzenia oraz wysadzając desanty, niszcząc infrastrukturę terenu wymuszają zatrzymanie kolumn i obchodzenie zniszczeń po nieplanowych drogach i bezdrożach. Mają również możliwość stawiać na drodze przelatujących desantów, urządzając na nie zasadzki powietrzno-lądowe<sup>33</sup>. W ramach działań opóźniających siły aeromobilne mogą prowadzić walki na wysuniętych pozycjach, ukierunkowane na powstrzymywanie marszu i manewru awangard, oddziałów wydzielonych i kolumn sił głównych oraz zadawanie przeciwnikowi maksymalnych strat.

Celem działań w głównym obszarze jest zadanie przeciwnikowi takich strat, które pozbawią go możliwości kontynuowania działań zaczepnych i stworzą warunki do ostatecznego rozbicia go z jak najmniejszymi stratami własnymi. Ponadto celem jest również utrzymanie jak największej części bronionego terytorium, niedopuszczenie do rozszerzenia włamania, po czym stworzenie dogodnych warunków do jego odzyskania. Przeciwnik po włamaniu się w głąb ugrupowania broniących się wojsk, dąży z reguły do jak najszybszego poszerzenia powstałego wylomu oraz wyjścia na jego skrzydła i tyły. Wówczas jednym z celów obrońcy będzie izolacja rejonu włamania, poprzez niszczenie tych sił oraz niedopuszczanie do ich napływu w obszar włamania. Istotną rolę podczas działań bezpośrednich spełniają odwody. Umożliwiają one reakcje na nieprzewidziane sytuacje operacyjne, rozwinięcie powodzenia, decy-

<sup>31</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 106-109.

<sup>32</sup> Z. Kuczmański, *Działania zgrupowań aeromobilnych oraz ogólnowojskowych związków taktycznych w obronie strefy odpowiedzialności okręgu wojskowego*, AON, Warszawa 1997, s. 5.

<sup>33</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 53.

dując niekiedy o osiągnięciu celu (stanu końca operacji). Są one używane zwykle do utrzymania przewagi (szczególnie na kierunku głównego wysiłku), prowadzenia działań osłonowych lub do działań przeciw odwodom przeciwnika<sup>34</sup>. Tu jawi się kolejny cel operacji obronnej, jakim jest zyskanie czasu niezbędnego do osiągnięcia gotowości sił przeznaczonych do wykonania przeciuderzenia i ostatecznego rozbitcia zgrupowań uderzeniowych przeciwnika i odzyskania utraconego obszaru.

W działaniach typowo obronnych siły aeromobilne, dzięki zwrotności i szybkości przemieszczania, powinny być wykorzystywane do prowadzenia działań manewrowych. Jednakże należy zauważyć, że przejście tego rodzaju sił do działań na zasadach zbliżonych do jednostek ogólnowojskowych nie pozwala w pełni wykorzystać ich potencjalnych możliwości bojowych. Dlatego też, działania o charakterze bardziej pozycyjnym powinny raczej realizować jednostki pancerne i zmechanizowane. Natomiast zgrupowanie aeromobilne może w tym czasie wykonywać uderzenia przed przedni skraj obrony na wybrane obiekty np.: stanowiska dowodzenia, środki obrony przeciwlotniczej oraz podchodzące odwody. Niszczyć może również śmigłowce na lądowiskach oraz wybrane obiekty komunikacyjne. Zgrupowanie to może także wykonywać wypadki przed przedni skraj oraz uderzenia ogniowe z ugrupowania wojsk własnych na nacierające czołgi i transportery opancerzone przeciwnika<sup>35</sup>. Właśnie duże możliwości manewrowe tego rodzaju sił umożliwia im szybkie wchodzenie do walki na kierunkach, na których przeciwnik uzyskał określone powodzenie, oraz szybkie wycofanie się, aby z kolei wejść do walki na innym kierunku lub w innym obszarze.

Ze względu na obecne uwarunkowania, można założyć, że obrońca na ogół nie ma możliwości obsadzenia całego obszaru siłami i środkami w pełnym zakresie. Wobec tego w koncepcji prowadzenia operacji należy określić, gdzie obszar może być oddany przeciwnikowi, gdzie musi być utrzymany i gdzie należy dążyć do osiągnięcia rozstrzygnięcia. Doprowadzi to do nierównomiernego rozmieszczenia wojsk na polu walki, co z kolei będzie powodować powstawanie odkrytych skrzydeł i luk.

Szczególną uwagę w działaniach obronnych należy zwrócić na potencjalne luki, otwarte skrzydła, kierunki przegrupowania sił po wykonaniu zadań w obszarze osłony oraz na realizację zaplanowanych uderzeń przed rubież styczności wojsk. Luki w ugrupowaniu operacyjnym mogą powstać w wyniku uderzeń przeciwnika,

<sup>34</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 129.

<sup>35</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 49.

skutkujących utratą zdolności bojowej broniących się wojsk, lub wynikają z szerokiego obszaru odpowiedzialności. Niemniej jednak dążenie do uniknięcia zaskoczenia sprawia, że luki te muszą być ciągle nadzorowane. Przenikające przez nie zgrupowania przeciwnika powinny być jak najszybciej lokalizowane i niszczone zdecydowanym uderzeniem systemów rażenia, lotnictwa wojsk lądowych, mobilnych zgrupowań lądowych, a nawet sił powietrznych. Przez cały czas prowadzenia działań luki należy co najmniej dozorować, a w przypadku zagrożenia wykorzystaniem ich przez przeciwnika – zamykać<sup>36</sup>.

Użycie zgrupowań w różnym czasie, w sposób rozśrodkowany oraz w lukach lub na skrzydłach ugrupowania, ma sens pod warunkiem uzyskania zaskoczenia i zapewnienia możliwości prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym. W ugrupowaniu wojsk własnych właśnie zgrupowania aeromobilne mogą, w wypadku włamań przeciwnika, obsadzać określone pozycje w głębi obrony (np. pozycje ryglowe) oraz zamykać powstałe luki i wyłomy, prowadzić działania z rubieży ognio- wych, wspierać wojska walczące o utrzymanie przedniej linii obrony, a nawet spełniać rolę odwodu specjalnego.

Do tego rodzaju działań zgrupowania aeromobilne mogą przejść na wcześniej zaplanowanych i rozpoznanych rubieżach. Przechodząc z kolei do obrony organizują ją pod osłoną własnych śmigłowców walczących na przedpolu i stopniowo wycofujących się do głównego ugrupowania, względnie wykonują przedsięwzięcia organizacyjne pod osłoną wojsk, wycofujących się lub utrzymujących rubieże obronne. Najbardziej dynamicznym i najczęściej stosowanym sposobem jest przechodzenie do obrony zapoczątkowane szturmem lub uderzeniem z rubieży ogniowej na nacierającego przeciwnika względnie za wykonaną przez własne śmigłowce zaporą z min narzutowych<sup>37</sup>.

Teraźniejsza koncepcja wykorzystania formacji śmigłowcowych skłania się ku możliwości prowadzenia przez nie wysoce manewrowych działań zarówno nad własnym jak i przeciwnika terenem, dzięki czemu zwiększa się powietrzna mobilność wojsk lądowych. Formacje śmigłowcowe mogą działać praktycznie w każdych warunkach sytuacyjnych, przy różnej pogodzie i o dowolnej porze. Nadto mogą niespodziewanie wykonać uderzenia na przeciwnika z możliwością szybkiej koncentracji i przeniesienia wysiłków na najważniejsze kierunki, zaś w odpowiednim czasie – po-

<sup>36</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 106-109.

<sup>37</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 125.

tęgować przeciwpancerne możliwości sił głównych, znacznie powiększyć głębokość ogniowego oddziaływania i wywierać istotny wpływ na przebieg bitwy<sup>38</sup>.

W określonych sytuacjach zgrupowania aeromobilne mogą stanowić element ugrupowania, który jest w stanie w bardzo krótkim czasie wzmocnić wojska walczące na zagrożonym skrzydle oraz współdziałać z wojskami wykonującymi kontratak lub przeciwuderzenie. Ponadto mogą one stanowić (głównie rzut powietrzny) bardzo manewrowy odwód przeciwpancerny. Najbardziej zdecydowaną formą działania jest bezpośrednie uderzenie na zgrupowania pancerne i zmechanizowane przeciwnika, które dokonały włamania, w celu uniemożliwienia im uchwycenia ważnych obszarów lub obiektów.

Kolejną funkcją, jaką mogą pełnić zgrupowania aeromobilne jest działanie na korzyść wojsk walczących w okrążeniu. Działanie tych zgrupowań będą miały na celu umożliwienie wojskom zorganizowanego wycofania się i uniknięcie strat. Będzie ono miało wtedy do spełnienia rolę środka wyzwalającego ruch wojsk wychodzących z okrążenia. Po zniszczeniu określonych obiektów, część sił może pozostać w rejonie okrążonego zgrupowania i wspierać jego walkę. Następnie może osłaniać ewakuację okrążonych wojsk lub rejon zrzutu zaopatrzenia<sup>39</sup>. Tak więc działania te zwiększają możliwości działań okrążonych wojsk, umożliwiając im odzyskanie w pewnym stopniu swobody działania, nadając im dynamizm i elastyczność.

Podobnie jak w działaniach obronnych tak i w zaczepnych zgrupowania aeromobilne odgrywają istotną rolę. Powszechnie uważa się, że na współczesnym i przyszłym polu walki, istotne znaczenie ma manewr sił i środków zarówno w wymiarze lądowym jak i powietrznym. Jednakże wzrostowi zapotrzebowania na manewr towarzyszą coraz trudniejsze warunki jego realizacji. Oznacza to, że w działaniach zbrojnych musi dominować zaskakujący i szybko wykonywany, szeroko rozumiany manewr w celu stworzenia przewagi w operacyjnie ważnych obszarach i umożliwiający rozwinięcie zdecydowanych uderzeń na decydujących kierunkach<sup>40</sup>.

Klasyczne przełamanie może być zastąpione wdzieraniem się powietrzno-lądowych zgrupowań taktycznych w ugrupowanie obronne przeciwnika. Uprowadzające uderzenia z powietrza powinny wyzwalać ruch wojsk lądowych, uderzających jednocześnie na kilku kierunkach. W głębi ugrupowania obronnej strony przeciwnej

<sup>38</sup> S. Suchora, E. Cieślak, R. Szustek, *Lotnictwo wojsk lądowych ...*, dz. cyt., s. 81.

<sup>39</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 130.

<sup>40</sup> Z. Kuczmański, *Prowadzenie działań obronnych ...*, dz. cyt., s. 8.

może przeważać ogniskowo-przestrzenny rodzaj walk, w których decydującą rolę mogą odgrywać siły aeromobilne współdziałające z nacierającymi autonomicznie zgrupowaniami pancerno-zmechanizowanymi. Potęgowanie uderzenia lub walka z odwodami przeciwnika może polegać na kolejnym wprowadzaniu zgrupowań powietrzno-lądowych lub na uderzeniach z powietrza na podchodzące kolumny lub obiekty strony przeciwnej<sup>41</sup>.

Podczas operacji zaczepnej, głównie w czasie rozwijania powodzenia, zgrupowania aeromobilne mogą być wykorzystywane do opanowania obiektu położonego w głębi obrony przeciwnika, przecinania linii komunikacyjnych, współdziału w okrążeniu i niszczeniu jego zgrupowań, zamykania dróg odejścia i odwrotu oraz niszczenia jego odwodów. Ponadto mogą wzbraniać przygotowywanie i obsadzanie pozycji w głębi obrony, rozbijając ugrupowania przeciwnika na izolowane części, dezorganizować współdziałanie między nimi i obniżać możliwości obronne.

Działanie tych zgrupowań polega zwykle na wykonaniu uderzeń ześrodkowanych, których celem jest jednoczesne zniszczenie kilku obiektów i poważna dezorganizacja systemu obrony przeciwnika. Obiektami uderzenia mogą być środki obrony przeciwlotniczej, stanowiska dowodzenia, środki dalekiego napadu ogniowego, samoloty i śmigłowce odtwarzające zdolność bojową na lotniskach oraz wojska znajdujące się w rejonach utrudniających manewr. Można również tym sposobem niszczyć składy środków materiałowych lub obiekty komunikacyjne oraz opóźniać podchodzące z głębi odwody przeciwnika<sup>42</sup>.

Zgrupowania aeromobilne umożliwiają w ten sposób szybką reakcję na pojawiające się zagrożenia, a ponadto nadają przestrzenny rozmach operacji. Jednocześnie utrudniają ruch wojsk przeciwnika, angażują znaczne jego siły, utrudniają przeciwdziałanie, rozpraszają wysiłki, umożliwiają wykorzystanie zaskoczenia oraz uderzenia w najmniej oczekiwanych miejscach. Ponadto ułatwiają wykorzystanie wyników własnych uderzeń raketowych, artylerii i lotnictwa, a także szybkie oderwanie się od przeciwnika po wykonaniu zadania. Posiadanie takich sił pozwala także na wykonanie nieoczekiwanego uderzenia w najbardziej wrażliwe miejsca w ugrupowaniu przeciwnika, zanim zdążą zareagować jego odwody.

---

<sup>41</sup> M. Huzarski, *System natarcia związku taktycznego w wymiarze powietrzno-lądowym*, Myśl Wojskowa 1/1997, s. 68.

<sup>42</sup> S. Korzeniowski, *Jednostki kawalerii powietrznej ...*, dz. cyt., s. 50.

Zadania stawiane zgrupowaniom aeromobilnym powinny odpowiadać potrzebom pola walki i być dostosowane do specyfiki działania wojsk w wymiarze powietrzno-lądowym. Na przykład podczas forsowania przeszkody wodnej siły aeromobilne w sprzyjających warunkach mogą otrzymać zadanie uchwycenia przyczółka na przeciwnym brzegu. Ponadto mogą one opanowywać obiekty i rejony dominujące nad punktami przeprawowymi i utrudniające wojskom własnym forsowanie przeszkody wodnej. Przez utrzymanie tych rejonów i obiektów zapewniają sprzyjające warunki do forsowania i rozwinięcia powodzenia na przeciwnym brzegu. Natomiast podczas pościgu mogą one działać jako zgrupowania oskrzydłujące. Ich ruchliwość i uniezależnienie od ukształtowania i pokrycia terenu pozwala na stałe wywieranie nacisku na przeciwnika, hamowanie tempa wycofania i uniemożliwia mu oderwanie się od wojsk prowadzących pościg czołowy oraz daje możliwość okrążenia jego sił<sup>43</sup>. Kolejną ważną grupę zadań stanowią zadania w głębi ugrupowania przeciwnika, a polegające na niszczeniu i obezwładnianiu ważnych jego obiektów i urządzeń. Są to systemy dowodzenia i logistycznego zabezpieczenia, których wyeliminowanie może znacznie osłabić jego potencjał sił przeciwnika<sup>44</sup>.

Nie ulega wątpliwości, że w działaniach tych zgrupowań pierwszorzędne znaczenie mają takie czynniki, jak zaskoczenie, wywalczenie przynajmniej lokalnego panowania w powietrzu oraz zapewnienie skutecznego współdziałania z innymi rodzajami wojsk i elementami ugrupowania operacyjnego<sup>45</sup>. Ale aby osiągnąć zakładane cele w operacji niezbędne jest tworzenie mobilnych zgrupowań, które zdolne są w krótkim czasie skupić wysiłek w decydującym miejscu i czasie lub rozproszyć wysiłek, gdy jest to celowe. Powyższe przedsięwzięcia umożliwiają wykorzystanie dynamicznych form działań oraz zminimalizowanie destrukcyjnego oddziaływania systemów rażenia przeciwnika.

W świetle powyższych uwarunkowań można stwierdzić, że działania zbrojne są prowadzone na samodzielnych kierunkach lub wybranych rejonach, bez zachowania linearności (ciągłości) frontu. Cechami charakterystycznymi są m.in. szybkie przerzuty sił i środków, duża manewrowość i dynamika działań. Działania takie są możliwe dzięki wysokiej mobilności wojsk oraz dużej sile ogniowej i uderzeniowej. Użycie bowiem tylko jednego rodzaju współczesnej, nawet bardzo skutecznej broni

<sup>43</sup> S. Suchora, E. Cieślak, R. Szustek, *Lotnictwo wojsk lądowych ...*, dz. cyt., s. 121.

<sup>44</sup> J. Zieliński, *Prowadzenie powietrzno-lądowej ...*, dz. cyt., s. 49.

<sup>45</sup> S. Koziej, *Podstawowe problemy ...*, dz. cyt., s. 29.

(środka walki) nie pozwoli uzyskać przewagi nad przeciwnikiem. W wymiarze działań powietrzno-łądowych jedynie ścisłe współdziałanie związków i oddziałów wszystkich rodzajów wojsk, wyposażonych w różnorodne systemy broni, może doprowadzić do wykonania postawionych zadań<sup>46</sup>. Przestrzenno-ogniskowy charakter pola walki niesie ze sobą potrzebę tworzenia zgrupowań aeromobilnych o różnej budowie strukturalnej, zdolnych do wykonywania zadań zarówno z lądu jak i z powietrza.

Konkludując można przyjąć, że zasadnicze zadania zgrupowań aeromobilnych są następujące:

- wspieranie nacierających od frontu wojsk w rozwijaniu powodzenia i zwiększania tempa działań, w szczególności własnych wojsk zmechanizowanych i pancernych;
- ubezpieczenie sił głównych w czasie przegrupowania, a także podczas działań opóźniająco-obronnych;
- wykonywanie wspólnie z wojskami pancernymi i zmechanizowanymi kontrataków i przeciwuderzeń oraz wzbronienie zajęcia przez przeciwnika dogodnych rubieży i rejonów do wykonania przeciwuderzeń;
- osłona otwartych skrzydeł, zamykanie luk w ugrupowaniu powstałych w wyniku uderzeń ogniowych przeciwnika;
- zabezpieczenie własnych wojsk przez blokowanie ważniejszych kierunków lub dróg przegrupowania przeciwnika;
- wprowadzanie przeciwnika w błąd poprzez prowadzenie działań pozornych i demonstracyjnych;
- wzmocnienie sił pierwszorzutowych (głównych) na kierunku zagrożenia;
- paraliżowanie (naruszanie) systemów dowodzenia;
- nawiązanie i utrzymanie kontaktu z wojskami przeciwnika, przy jednoczesnym wykonywaniu niespodziewanych ataków ze skrzydeł na jego tyły;
- wzmocnienie wojsk walczących w okrążeniu lub wsparcie podczas ich planowanego wyjścia z okrążenia;
- obsadzenie pozycji ryglowych z jednoczesnym szturmem powietrznym na nacierające oddziały przeciwnika;
- prowadzenie rozpoznania na taktyczną głębokość ugrupowania przeciwnika;
- realizacja zadań jako odwód przeciwpancerny;

---

<sup>46</sup> Z. Kuczmański, *Powietrzny wymiar w działaniach wojsk lądowych*, Myśl Wojskowa 4/1997, s. 88.

- ubezpieczenie i nadzorowanie obszaru rozmieszczenia;
- zabezpieczenia odwrotu lub wycofania sił z określonych obszarów.



**Pytania:**

- 1) Z jakimi siłami i w jakim zakresie może współdziałać zgrupowanie aeromobilne w obszarze działań bezpośrednich?
- 2) W jakim składzie powinno być zgrupowanie aeromobilne do realizowania poszczególnych zadań?
- 3) Jakie zadania mogą realizować zgrupowania aeromobilne w początkowym etapie działań zbrojnych?

#### 4. ZADANIA ZGRUPOWAŃ AEROMOBILNYCH W DZIAŁANIACH TYŁOWYCH

Działania tyłowe prowadzone są w celu zapewnienia sprawności dowodzenia i wsparcia oraz swobody operacyjnej własnym wojskom. Jednym z zadań realizowanych podczas działań tyłowych jest przeciwdziałanie głębokim operacjom przeciwnika. Poprzez określone działania w obszarze tyłowym dąży się do zapewnienia bezkolizyjnego przegrupowania przez ten obszar odwodów przewidzianych do rozstrzygającego uderzenia, stworzenia warunków do koncentracji w tym obszarze niezbędnego potencjału przed uderzeniem lub umożliwienie wykorzystania komponentów z różnych środowisk walki w celu skumulowania rezultatów bezpośrednio na głównym zgrupowaniu przeciwnika.

Powodzenie działań prowadzonych przez główne siły w znacznej mierze zależy od działań tyłowych. Dążenie przeciwnika do aktywnego (przestrzennego) zaangażowania sił broniących na całej głębokości ugrupowania, realizowane w ramach prowadzenia operacji głębokiej sprawia, że w obszarze tyłowym należy się liczyć z działaniem sił przerzuconych drogą powietrzną, zgrupowań lądowych, które przeniknęły w głąb obszaru oraz oddziaływaniami systemów rażenia. Wykorzystanie przez przeciwnika powyższych sił i środków ma na celu eliminowanie lub dezorganizowanie kluczowych elementów ugrupowania operacyjnego, pozbawienie możliwości wykorzystania odwodów oraz systemów wsparcia i zabezpieczenia, dezorganizowanie ciągłości dowodzenia, izolację oraz zerwanie komunikacji między strukturalnymi (funkcjonalnymi) elementami ugrupowania operacyjnego, paraliżowanie przestrzennej swobody działań i manewru oraz procesu decyzyjnego<sup>47</sup>. Współczesne działania zbrojne charakteryzują się równoczesnym oddziaływaniem zarówno na pierwszoroztowe zgrupowania wojsk, jak również na siły rozmieszczone w głębi. Nowe generacje sprzętu i zasady jego wykorzystania sprawiają, że pojęcie zaplecza nabiera innego znaczenia. Siły rozmieszczone w głębi są obecnie postrzegane jako cele o pierwszoplanowym znaczeniu, jednocześnie będąc bardzo wrażliwymi na oddziaływanie sił przeciwnika.

Współczesna operacja charakteryzuje się nie tylko zespolonym wysiłkiem ogniowym środków naziemnych i powietrznych na całą głębokość ugrupowania operacyjnego oraz silnym oddziaływaniem środków elektronicznych. Prowadzone są

<sup>47</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 110.

śmiałe działania desantowe i rajdowe w głębi ugrupowania przeciwnika. O ile działania desantowe z reguły prowadzą specjalistyczne lub odpowiednio przygotowane i przeszkolone wojska, o tyle rajdy mogą być prowadzone przez różne elementy ugrupowania operacyjnego<sup>48</sup>. Wiele tego rodzaju zadań wykonują zgrupowania specjalistyczne, wyszkolone do działań w ugrupowaniu przeciwnika. Są to zgrupowania specjalne, desantowo-szturmowe, kawalerii powietrznej, siły dalekiego rozpoznania itp. Istotnym zagrożeniem są również zgrupowania wojsk lądowych, które przeniknęły na teren kontrolowany przez wojska własne. Celem tych działań są między innymi:

- węzły i linie komunikacyjne;
- obiekty logistyczne;
- stanowiska dowodzenia i ich elementy techniczne;
- elementy systemu rażenia i urządzenia naprowadzające;
- dezinformacja i działania psychologiczne;
- obiekty infrastruktury istotne dla zachowania swobody manewru;
- punkty (obiekty) zaopatrzenia w środki walki;
- dynamiczne naruszanie więzi operacyjnej między zgrupowaniami (siłami głównymi a odwodami)<sup>49</sup>.

Zapewniając powodzenie w działaniach, dowódca poziomu operacyjnego powinien podjąć szeroki wachlarz środków celem przeciwstawienia się powyższym zagrożeniom. Wobec tego dowódca poziomu operacyjnego powinien skupić szczególny wysiłek na przygotowaniu i efektywnym prowadzeniu działań w obszarze tyłowym. Działania te mogą wymagać dodatkowego zaangażowania sił i systemów, których wysiłek winien być skupiony na tych zgrupowaniach przeciwnika, które w tym obszarze działają lub są w trakcie przemieszczania się. Niezbędne jest więc wyznaczenie sił i środków do przeciwdziałania zgrupowaniom wojsk przeciwnika, zwłaszcza odwodom oraz desantom powietrznym lub zgrupowaniom powietrzno-szturmowym.

Wojska aeromobilne często są używane do zwalczania desantów powietrznych przeciwnika oraz do zwalczania pododdziałów przenikających na tyły wojsk własnych.

W działaniach przeciwdesantowych, prowadzonych na szeroką skalę, wojska aeromobilne mogą stanowić odwód ruchomy dowódcy operacyjnego. Najczęściej

<sup>48</sup> J. Zieliński, *Prowadzenie powietrzno-lądowej ...*, dz. cyt., s. 28.

<sup>49</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 130-131.

wojska te wykorzystuje się do wykonania szturm śmigłowcowego na desantujące siły przeciwnika. Szturm na śmigłowcach w trakcie desantowania jest najbardziej skutecznym sposobem działań przeciwdesantowych. Celem tego szturm jest zniszczenie wojsk pierwszego rzutu desantowego przeciwnika oraz uchwycenie ważnych obiektów terenowych przed przybyciem sił głównych desantu<sup>50</sup>. Niewątpliwą zaletą jest tu szybkość reagowania po otrzymaniu sygnału.

Ze względu na to, że o skuteczności działania sił przeciwdesantowych decyduje przede wszystkim ich szybkie wejście do walki, planuje się rozmieszczać je jak najbliżej przewidywanych rejonów lądowania desantów. Uważa się, że z chwilą lądowania desantu konieczne jest zdecydowane i pełne inicjatywy działanie wszystkich, nawet najmniejszych, sił znajdujących się w pobliżu rejonu desantowania, aby nie dopuścić lub utrudnić mu osiągnięcia celu działania. Duże znaczenie przypisuje się działaniom własnych śmigłowców uzbrojonych, które jako jedne z pierwszych mogą przeciwstawić się lądującemu przeciwnikowi<sup>51</sup>. W następnej kolejności wojska przewożone drogą powietrzną przejmują główny ciężar walki aż do zrealizowania zadania, ponieważ stanowią one siłę uderzeniową, natomiast śmigłowce są środkiem wsparcia ogólnego, rozpoznania i transportu. Podczas gdy śmigłowce szturmowe osłaniają śmigłowce transportowe i wspierają ogniowo siły rzutu naziemnego następuje wysadzenie desantów połączone z przerzutem niezbędnego sprzętu.

Nie mniej ważnym działaniem jest likwidacja akcji dywersyjno-rozpoznawczych i sabotażowych. Wojska aeromobilne są szczególnie predysponowane do prowadzenia działań przeciwdywersyjnych. Po rozpoznaniu obszaru działania grup dywersyjnych wprowadzane są do działania szwadrony, które metoda szturm śmigłowcowego wykonują ataki na ustalone obiekty, z zadaniem ich zniszczenia i rozbicia<sup>52</sup>.

Działania w obszarze tyłowym, oprócz wcześniej wymienionych funkcji, spełniają inną ważną rolę szczególnie podczas prowadzenia operacji zaczepnej. Wysookie tempo prowadzenia działań sprawia, że następuje w sposób naturalny rozciągnięcie ugrupowania operacyjnego. Powoduje to potencjalne zagrożenie skrzydeł sił głównych działających na głównym wysiłku lub uderzenie manewrowymi zgrupowaniami wykonującymi obejście lub oskrzydlenie spoza obszaru odpowiedzialności.

<sup>50</sup> S. Korzeniowski, *Pułk Kawalerii Powietrznej ...*, dz. cyt., s. 92.

<sup>51</sup> B. Sikorski, *Geneza walki z desantami powietrznymi*, AON, Warszawa 1997, s. 33.

<sup>52</sup> S. Korzeniowski, *Pułk Kawalerii Powietrznej ...*, dz. cyt., s. 94.

Zagrożenie powyższe, połączone zużyciem wojsk w ramach wykorzystania manewru wymiarze przestrzennym (głębokie uderzenie), może doprowadzić do sparaliżowania funkcjonowania systemu operacji zaczepnej. Innym zagrożeniem są ewentualne kontrataki (przeciwuderzenia) przeciwnika, skierowane nie na główne zgrupowanie uderzeniowe, lecz na głębokie tyły.

Wobec powyższych zagrożeń potencjał i mobilność zgrupowań przewidzianych do działań w obszarze tyłowym powinny zapewnić maksymalną efektywność na minimalnym poziomie, zdefiniowanym jako blokowanie przeciwnika. Sytuacja ta umożliwia w uwarunkowaniach czasowych reakcję poziomu operacyjnego polegającą na wsparciu tych działań niezbędnymi siłami lub środkami, w tym siłami wykorzystywanymi w wymiarze powietrznym<sup>53</sup>.

W podsumowaniu można stwierdzić, że zgrupowania aeromobilne mogą realizować następujące zadania:

- ubezpieczenie i nadzorowanie rejonu rozmieszczenia sił głównych;
- osłona tyłowa ugrupowania wojsk;
- ochrona i obrona obiektów o szczególnym znaczeniu;
- przeciwdziałanie rozpoznaniu przeciwnika;
- osłona przegrupowania;
- realizacja zadań jako odwód przeciwpancerny dowódcy korpusu.
- utrzymanie w stałej gotowości wysoce ruchliwych sił, w celu ewentualnego zwalczania desantów przeciwnika lub grup dywersyjnych, a także grup partyzanckich przeciwnika;
- walka ze zgrupowaniami wojsk przeciwnika, zwłaszcza z odwodami oraz desantami powietrznymi lub zgrupowaniami powietrzno-szturmowymi (współuczestniczenie wraz z odwodami przeciwdesantowymi w realizowaniu tego rodzaju zadań lub stanowanie odwodu przeciwdesantowego);
- likwidacja akcji dywersyjno-rozpoznawczych oraz akcji zbrojnych i sabotażowych.

---

<sup>53</sup> W. Karczmarek, R. Bojarski, J. Joniak, *Podstawowe determinanty ...*, dz. cyt., s. 130-131.



**Pytania:**

- 1) Z jakimi siłami i w jakim zakresie może współdziałać zgrupowanie aeromobilne w obszarze działań tyłowych?
- 2) W jakim składzie powinno być zgrupowanie aeromobilne do realizowania poszczególnych zadań?
- 3) W jaki sposób zgrupowanie aeromobilne może walczyć z desantami przeciwnika?

## ZAKOŃCZENIE

Niniejsze studium poświęcone jest przedstawieniu wybranych kwestii dotyczących działań aeromobilnych w operacjach wojsk lądowych. Wykazano w nim zasadnicze zadania zgrupowań aeromobilnych w poszczególnych obszarach operacji.

Opracowanie niniejsze stanowi syntezę poglądów, propozycji i sugestii związanych z teorią działań aeromobilnych, ale nie obejmuje jednak całego dorobku teoretycznego, ukształtowanego na przestrzeni ich historycznego rozwoju. Twierdzenia i definicje zawarte w opracowaniu nie mają charakteru normatywnego, lecz wyłącznie wyjaśniający złożone problemy tej tematyki. Zaprezentowane poglądy nie stanowią zamkniętej całości, mają raczej inspirować do samodzielnych studiów i przemysleń, niż być gotowym opracowaniem do bezpośredniego wykorzystania w czasie zajęć z tego tematu.

Przedstawione tu syntetyczne omówienie poszczególnych zagadnień powinno zachęcić studentów do wnikliwego przestudiowania ich treści, co pozwoli także wyrobić sobie szerszą opinię na temat współczesnego ich postrzegania.

W podsumowaniu należy, zatem podkreślić, że choć w piśmiennictwie wojskowym można znaleźć różne podejścia do poruszanej problematyki, to zadaniem studenta nie jest bezkrytyczne odtwarzanie treści, ale przede wszystkim ich wnikliwa analiza i studiowanie.

## LITERATURA

- Brzozowski Jan, *Desanty śmigłowcowe i działania powietrznoszturmowe w Siłach Zbrojnych NATO*, AON, Warszawa 1993.
- Huzarski Michał, *System natarcia związku taktycznego w wymiarze powietrzno-ładowym*, Myśl Wojskowa 1/1997.
- Huzarski Michał (red.), *Taktyka ogólna wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2001.
- Jendraszczyk Eugeniusz, *Działania desantowo-szturmowe*, AON, Warszawa 1991.
- Jendraszczyk Eugeniusz, *Działania oddziału desantowo-szturmowego w natarciu (Rozprawa doktorska)*, ASG WP, Warszawa 1986.
- Karczmarek Waldemar, Bojarski Robert, Joniak Jacek, *Podstawowe determinanty działań operacyjnych na obszarze kraju „Kraj”*, AON, Warszawa 2001.
- Knetki Jan (red.), *Zadania komponentu wojsk lądowych w sojuszniczych operacjach na obszarze kraju „Komponent”*, AON, Warszawa 2002.
- Korzeniowski Stanisław, *Jednostki kawalerii powietrznej w operacjach na obszarze kraju (Rozprawa doktorska)*, AON, Warszawa 1999.
- Korzeniowski Stanisław, *Pułk Kawalerii Powietrznej w działaniach taktycznych pk. „Kawaleria”*, AON, Warszawa 1996.
- Koziej Stanisław, *Działania powietrzno-ładowe*, ASG WP, Warszawa 1993.
- Koziej Stanisław, *Podstawowe problemy działań powietrzno-ładowych*, AON, Warszawa 1993.
- Koziej Stanisław, *Powietrzno-ładowe działania operacyjne i taktyczne*, AON, Warszawa 1991.
- Kuczmański Zbigniew, *Działania zgrupowań aeromobilnych oraz ogólnowojskowych związków taktycznych w obronie strefy odpowiedzialności okręgu wojskowego*, AON, Warszawa 1997.
- Kuczmański Zbigniew, *Powietrzny wymiar w działaniach wojsk lądowych*, Myśl Wojskowa 4/1997.
- Kuczmański Zbigniew, *Prowadzenie działań obronnych we wspólnej strefie odpowiedzialności przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne (Studium operacyjne)*, AON, Warszawa 1996.
- Kuczmański Zbigniew, *Wymiar powietrzno-ładowy w działaniach operacyjnych*, AON, Warszawa 1997.
- Michalski Włodzimierz, *Działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju (Rozprawa doktorska)*, AON, Warszawa 1995.
- *Ocena operacyjno-taktyczna wojny w Zatoce Perskiej*, MON, Warszawa 1991.
- *Przebieg oraz doświadczenia i wnioski Sikorki wojny w rejonie Zatoki Perskiej*, AON, Warszawa 1991.
- Przedwojewski Wojciech, *Rola działań desantowoszturmowych w obronie*, Myśl Wojskowa 3/1998.

- Sikorski Bolesław, *Geneza walki z desantami powietrznymi*, AON, Warszawa 1997.
- Sikorski Bolesław, *Współczesne desanty powietrzne. Materiał studyjny*, AON, Warszawa 1997.
- Sikorski Bolesław, *Użycie i działanie sił powietrznoszturmowych w operacjach obronnych (Rozprawa doktorska)*, AON, Warszawa 1993.
- Suchora Stefan, Cieślak Eugeniusz, Szustek Roman, *Lotnictwo wojsk lądowych i siły powietrznoszturmowe na polu walki*, AON, Warszawa 1995.
- Suchora Stefan, Szustek Roman, Cieślak Eugeniusz, *Działania bojowe lotnictwa wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1995.
- Ścibiorek Zbigniew, *Geneza i rozwój powietrzno-lądowych działań bojowych*, Myśl Wojskowa 2/1993.
- Ścibiorek Zbigniew, *Pole walki 2000*, Zeszyty Naukowe AON 4/1994.
- Wiśniewski Janusz, *Operacje powietrznodesantowe i powietrznoszturmowe wg poglądów NATO*, ASG WP, Warszawa 1982.
- Wolny Antoni, *Desanty powietrzne w wojnach lokalnych, w Korei, Wietnamie i na Bliskim Wschodzie w latach 1945-1973*, WIH, Warszawa 1979.
- *Zasady działania wojsk aeromobilnych (Podręcznik)*, DWLąd, Warszawa 2001.
- Zieliński Jerzy, *Prowadzenie powietrzno-lądowej operacji przez korpus „Okręg”*, AON, Warszawa 1998.

